

5 ביוני 2019

ב' סיוון התשע"ט

לכבוד

חברי הוועדה למינוי דירקטורים בתאגידים בנקאיים

בנק ישראל

א.ג.נ.,

הנדון: התנגדות למועמדותה של עו"ד דליה טל לדירקטוריון בנק הפועלים

1. ביום 27.5.2019 פרסמה הוועדה למינוי דירקטורים בתאגידים בנקאיים (להלן - "הוועדה") את רשימת המועמדים מטעמה לכהונת דירקטורים בבנק הפועלים בע"מ (להלן - "בנק הפועלים") לצורך בחירה בשנת 2019. אחת המועמדות בקטגוריה של דירקטור שאינו דירקטור חיצוני היא עו"ד דליה טל.
2. בתשובתו מיום 3.6.2019 של עו"ד ישראל פיקדו, המרכז המקצועי של הוועדה, לפנייתו של ד"ר הראל פרימק נכתב כי:

"עמדת הוועדה היא שבמקרה בו לאחר פרסום רשימת המועמדים לציבור והעברתה לבנק, תועלה טענה של ממש לגבי מועמד פלוני, היא תוכל להיבדק בידי הגורמים המוסמכים, להישקל בידי האסיפה הכללית של הבנק, ובמקרים מתאימים אף להיבדק בידי הוועדה עצמה".

3. אנו סבורים כי החלטת הוועדה על הצגת מועמדותה של עו"ד טל למשרת דירקטורית בבנק הפועלים הינה החלטה שגויה הלוקה בחוסר סבירות קיצוני. לגישתנו, עו"ד טל אינה ראויה להתמנות לתפקיד דירקטורית בבנק הפועלים ממספר נימוקים מצטברים שיפורטו בהרחבה בהמשך. בראש ובראשונה, לעו"ד טל מעורבות רבת שנים באירועים בעייתיים שאירעו בבנק לאומי לישראל בע"מ (להלן - "בנק לאומי"). שנית, ישנו חשש שעקב ידיעותיה ומעורבותה של עו"ד טל כיועצת משפטית לבנקים שונים - בנק לאומי משך שנים רבות בעבר ובנקים נוספים בהווה - מינויה יוביל לפגיעה בתחרות בין הבנקים. מנימוקים אלו, מינויה של עו"ד טל מעביר מסר ציבורי בעייתי של שימור כשלונות המערכת הבנקאית והתעלמות מהם במקום שיפור, דווקא בתקופה בה בנק הפועלים יוצא לדרך חדשה כבנק ללא גרעין שליטה. על כן, עולה החשש שמינוי זה יוביל אף לפגיעה באמון הציבור במערכת הבנקאית.

4. היות ואנו סבורים כי הוועדה לא שקלה את כל השיקולים הרלבנטיים, אנו פונים אליכם בבקשה שהוועדה תשוב ותכונס לאלתר ותחזור בה מהמלצתה על עו"ד טל, וזאת ממספר טעמים שיפורטו להלן.

5. מעורבותה של עו"ד טל באירועים בעייתיים שאירעו בבנק לאומי

א. עו"ד טל הייתה יועצת משפטית חיצונית בכירה לבנק לאומי בין השנים 2014-1987. במשך כעשור היא ייעצה במקביל הן להנהלת הבנק והן לדירקטוריון, שאמור לפקח על ההנהלה, מה שמעלה חשש לאפשרות של ניגוד עניינים. סוגיה זו לא טופלה על-ידי בנק לאומי עד שאוזכרה בטיטת ביקורת שהוגשה למפקח על הבנקים בתחילת שנת 2010.¹ רק בתחילת שנת 2014, כשלוש שנים לאחר טיטת הביקורת ולמעלה משנה מאז שהמפקח על הבנקים הורה לעו"ד טל לבחור בין שני התפקידים (באוגוסט 2012), עו"ד טל זנחה את ייצוג הנהלת הבנק והמשיכה בייצוג הדירקטוריון בלבד.² גם לאחר מכן, אחרי שהתברר כי במקביל לייצוג לדירקטוריון עו"ד טל המשיכה לטפל בתיקים משפטיים של הנהלת הבנק, בנק ישראל הפעיל לחץ על הדירקטוריון כדי שיפסיק את ההתקשרות עם עו"ד טל כיועצת משפטית.³

¹ <https://www.calcalist.co.il/local/articles/0,7340,L-3581334,00.html>

² <https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001287700>

³ <https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1000905286>

³ <https://www.themarket.com/markets/1.2481325>

שחר בן מאיר
משרד עו"ד
אבא הלל 12 רמת גן
טל: 03-6127878
פקס: 03-6127979

- ב. בתקופה בה עו"ד טל ייעצה לבנק לאומי, הבנק היה מעורב במספר פרשות חמורות, בהן פרשת בל"ל (בהמשך) וכן האשראי שהעניק הבנק ללווים עסקיים גדולים, אשר רבים מהם נקלעו לאי כושר פירעון.
- ג. כידוע, בשנת 2009 פתחו רשויות החקירה האמריקאיות בחקירה פלילית נגד בנק לאומי וראשיו בחשד שעובדי הבנק סייעו באופן אקטיבי, מודע ומכוון למחזיקי חשבונות בסניף האמריקאי של הבנק במטרה להעלים מס מהשלטונות האמריקאיים (להלן - "פרשת בל"ל"). בהמשך, בנק לאומי הודה בסעיפי האישום הפליליים של סיוע בהעלמות מס במסגרת חשבונות בהם הופקדו כ-3.7 מיליארד דולר ונחתם הסדר בין הבנק לרשויות הפיקוח והחקירה האמריקאיות. הבנק נקנס בסכום של למעלה מ-400 מיליון דולר על חשבון הציבור (המחזיק במניות הבנק), כולל מדינת ישראל, אשר הייתה בשעתו בעלת המניות הגדולה בבנק. יודגש כי מבין מאות הבנקים מרחבי העולם שהסתבכו בפרשה, בנק לאומי מדורג במקום הרביעי מבחינת גובה הקנס ששולם לרשויות בארה"ב.
- ד. דו"ח ועדת גורן, שהוקמה בעקבות פרשת בל"ל, קבע כי (ההדגשות במקור):

"...הוועדה הסיקה שקיימת אפשרות מסתברת שנושאי משרה בבנק הפרו את חובת הזהירות המוטלת עליהם, ושקיימת אפשרות מסתברת לקיומה של רשלנות בהתנהלותם של בעלי תפקידים אחרים בקבוצה".

- ה. אותה ועדה גם הטילה אחריות אישית על יו"ר הדירקטוריון, על המנכ"לית ועל סמנכ"ל נוסף, להם, כאמור, ייעצה עו"ד טל באותה תקופה. יודגש כי בנק לאומי המשיך בפעילותו הפלילית גם לאחר שבפברואר 2009 התברר שהרשויות האמריקאיות החלו לאכוף במלוא העוצמה את חוקי המס והבנקאות הרלבנטיים, תוך הגדלת סכומי הקנסות בגין סיוע להעלמות המס שבוצעו משנת 2009 ואילך. מתפקידה של עו"ד טל כיועצת משפטית חיצונית לבנק לאומי, לדירקטוריון הבנק ולהנהלתו היה למנוע פעילות זו מבעוד מועד ובזמן אמת. הדבר לא קרה, והפעילות נעצרה רק במהלך שנת 2012, לאחר שמרבית הנזק לבעלי המניות נגרם בין השנים 2009-2012. יתר על כן, חלק גדול מהעבירות שבוצעו בפרשת בל"ל הינן בתחום המשפטי, וכוללות, בין השאר, ניסוחי הסכמי "הלוואה גב אל גב" בלתי חוקיים, כמפורט בהסדר שנחתם בין הבנק לרשויות הפיקוח והחקירה האמריקאיות.
- ו. ככל שהוועדה לא דנה בפרשת בל"ל ובהשלכותיה לעניין ההמלצה על המינוי של עו"ד טל, אזי לכאורה מדובר בהחלטה בלתי סבירה אשר לא התחשבה בשיקול מרכזי.
- ז. נוסף על כך, בשנים האחרונות ראינו תופעות פסולות וחמורות של מתן אשראי לבעלי שליטה בחברות ציבוריות, אשר רבים מהם נקלעו לאי כושר פירעון ואף הגיעו לכדי פשיטת רגל (דוגמת נוחי דנקנר, אליעזר פישמן ועוד). הפיקוח על הבנקים טען בפני ועדת החקירה הפרלמנטרית להתנהלות המערכת הפיננסית בהסדרי אשראי ללווים עסקיים גדולים (להלן - "ועדת החקירה הפרלמנטרית") כי "אחת הסיבות לכשלים במתן אשראי ללווים הגדולים הייתה 'אפקט הילה'" (עמוד 57 לדו"ח ועדת החקירה הפרלמנטרית). לגישתנו, עו"ד טל בתפקידה כיועצת משפטית לדירקטוריון בנק לאומי ולהנהלתו היתה אף היא מושפעת מאפקט זה, וספק אם פעלה כשומרת סף למניעתו או לצמצומו.
- ח. בסעיף 15 לנוהל סדרי העבודה של הוועדה, אחת מאמות המידה שנקבעו לבחירת המועמדים לדירקטורים היא (ההדגשות במקור):

"התאמה מקצועית ואישית"

- (1) התאמה מקצועית לתפקיד דירקטור במערכת הבנקאית מבחינת השכלה, ניסיון מקצועי, ותק בתפקידים רלוונטיים קודמים, וכישורים מקצועיים ותפקודיים כלליים.
- (2) כשירות אישית מבחינת מידות אישיות, יושרה, הוגנות, מזג והליכות".

ט. בעוד שאין חולק על כישוריה המקצועיים של עו"ד טל ועל הכרותה הרבה עם תחום הבנקאות, במבחן התוצאה כשומרת סף היא לא מנעה את האירועים הבעייתיים שאפיינו את התנהלות בנק לאומי ואת הסיכונים המשפטיים שנוצרו כתוצאה מכך לבנק, לדירקטוריון שלו ולהנהלתו. בשל אירועים אלה והקנסות שהוטלו על הבנק אף נגרם במישרין ובעקיפין נזק לבנק ולציבור הרחב (בעלי המניות בבנק).

6. חשש לפגיעה בתחרות בענף הבנקאות בדגש על הדואופול פועלים-לאומי

א. בנק לאומי ובנק הפועלים הינם שני הבנקים הגדולים בישראל, המחזיקים יחדיו בכ-60% מכלל הנכסים במערכת הבנקאית. בעולם סביר שני בנקים אלה היו מוכרזים זה מכבר כקבוצת ריכוז (אוליגופול), או כדואופול, שכן אין ביניהם כמעט כל תחרות.

ב. גם ועדת החקירה הפרלמנטרית - שפרסמה את ממצאיה לא מכבר, בחודש אפריל 2019 - הגיעה למסקנה כי בישראל כמעט ולא מתקיימת תחרות בין שני הבנקים הגדולים. כך, למשל, נקבע בעמוד 98 לדו"ח הוועדה כי:

"הוועדה התרשמה כי יש מקום להכריז על חלק מהבנקים כקבוצת ריכוז או כמונופולין, בין היתר בשל האפשרות לקיומו של כוח שוק משמעותי, חד-צדדי או משותף, במערכת הבנקאית על שווקיה השונים, ובכלל זה בשוק האשראי לעסקים קטנים ובינוניים".

ג. העובדה כי עו"ד טל שימשה במשך למעלה מ-25 שנה יועצת משפטית חיצונית בכירה לבנק לאומי, מביאה למסקנה כי בידיעתה מידע רב על שיטות ונוהלי עבודה, דרכי קבלת החלטות והערכת סיכונים בבנק לאומי, וכן מידע רב על הלווים הגדולים של בנק לאומי, אשר החלטות מתן אשראי לגביהם מתקיימות בדרגים הגבוהים ביותר של הבנק. כיוון שעו"ד טל ייצגה את דירקטוריון בנק לאומי והנהלתו, סביר להניח כי גם היא הייתה מעורבת בקבלת ההחלטות הנוגעות ללווים אלו.

ד. על כן, ככל שעו"ד טל תכהן בדירקטוריון של בנק הפועלים ייווצר חשש מהותי מניגוד עניינים ומפגיעה בתחרות בין שני בנקים שכבר היום אין ביניהם כמעט כל תחרות. לגישתנו, אין זה ראוי כי היכרותה המעמיקה של עו"ד טל עם דירקטוריון בנק לאומי ועם החלטותיו בנושאים שונים תשמש אותה בכהונתה כדירקטורית בבנק הפועלים.

ה. גם במידה ויוחלט כי עו"ד טל לא תקבל החלטות על לווים שבהם טיפלה, או שהייתה מיועצת לטיפול בהם, בתפקידה בבנק לאומי - אין בכך כדי לרפא את הפגם האמור לעיל. לוויים גדולים לרוב מקבלים אשראי משני הבנקים הגדולים, ביחד או לחילופין, ולכן עו"ד טל תהיה מנועה מלבצע חלק מהותי מתפקידה כדירקטורית בבנק הפועלים. אם כך, עולה השאלה מדוע למנותה לתפקיד זה מלכתחילה?

7. שימור כישלונות המערכת הבנקאית במקום שיפור

א. דווקא בתקופה הנוכחית, בה בנק הפועלים יוצא לדרך חדשה כבנק ללא גרעין שליטה, הניסיון למנות לדירקטורית את עו"ד טל, שכיועצת משפטית לבנק לאומי לא היה בכוחה לעצור את הפרשות הבעייתיות שהתגלו בו, הוא תמוה, בלשון המעטה. בנק הפועלים מתמודד בימים אלו עם אתגרים שונים, שחלקם אף דומים לאלו של בנק לאומי, כגון החקירות בארה"ב וההלוואות שניתנו במשך שנים ללווים עסקיים גדולים. דווקא בתקופה זו נדרשים דירקטורים אמיצים שיובילו שינוי בתפיסת הפיקוח, לא יחששו לטפל בכשלי המערכת הבנקאית ויעשו כל שביכולתם כדי לשמור על האינטרסים של בעלי המניות - הציבור הרחב המחזיק במניות הבנק.

שחר בן מאיר
משרד עו"ד
אבא הלל 12 רמת גן
טל: 03-6127878
פקס: 03-6127979

ב. סעיף 21א להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 301 (כשירות לכהן כדירקטור) קובע כי:

"ביצוע תפקידי הדירקטוריון בצורה נאותה דורש דיונים אפקטיביים בנושאים השונים העולים לסדר היום. דיון אפקטיבי מתקיים, בין היתר, כאשר הדירקטורים מייצגים מגוון תחומים ומבטאים דעות שונות המונעות 'חשיבה קבוצתית'."

ג. נוכח השנים הרבות בהן ייעצה לבנק לאומי, ברור כי עו"ד טל לא תביא עימה "מטען חדש" לדירקטוריון בנק הפועלים, אלא "More of the same" ותו לא. גם מטעם זה אין מקום למינויה.

ד. יתרה מכך, לגישתנו דילוג מבנק גדול אחד למשנהו לא תורם לשיפור המערכת הבנקאית, אלא להפך - יש בכך שימור נורמות פסולות ואיתות כי "מה שהיה הוא שיהיה". מסר ציבורי כזה עשוי להוביל גם לפגיעה קשה באמון הציבור במערכת הבנקאית ובגופים המפקחים עליה.

8. לסיכום, אנו סבורים כי החלטת הוועדה להציג את מועמדותה של עו"ד דליה טל למשרת דירקטורית בבנק הפועלים הינה החלטה שגויה הלוקה בחוסר סבירות קיצוני, בין היתר מאחר שלא נשקלו כל השיקולים הרלבנטיים. לגישתנו, עו"ד טל אינה מועמדת ראויה לתפקיד לאור תפקידה הקודם בבנק לאומי וההחלטה להמליץ עליה טומנת בחובה פגיעה משמעותית בתחרות בין הבנקים ובאמון הציבור במערכת הבנקאית.

9. אנו סמוכים ובטוחים כי מתוך עשרות בקשות המועמדות שהוגשו לוועדה ניתן היה למצוא גם מועמדים אשר אינם מזוהים עם כישלונות העבר של המערכת הבנקאית ויש בכוחם להציעה לכיוון חדש. ההמלצה על מועמדים אלו תסייע בהגשמת התכלית העומדת ביסוד תפקידה של הוועדה למינוי דירקטורים בתאגידים בנקאיים ותגביר את אמון הציבור במערכת הבנקאית בכלל ובבנק הפועלים כפרט.

10. לפיכך, אנו פונים אליכם בבקשה שהוועדה תכונס לאלתר, תדון בפנייתנו ובכל חומר אחר הנדרש בעקבות הטענות שהעלינו ותחזור בה מהמלצתה להעלאת מועמדותה של עו"ד טל לתפקיד דירקטורית בבנק הפועלים בפני האסיפה הכללית.

11. יודגש כי הפנייה אליכם נעשית סמוך למועד בו פורסמה רשימת המועמדים על-ידי הבנק, ולאחר שהמרכז המקצועי של הוועדה קבע כי הציבור רשאי להגיב על פרסום זה. לאור העובדה שבנק הפועלים פרסם כבר הודעה מקדימה על כוונתו לכנס אסיפה כללית - נודה על תשובתכם הדחופה ולא יאוחר משבעה ימים ממועד ממתבנו זה, בין היתר על מנת שלא תישמע טענה של מעשה עשוי.

12. ככל שהוועדה לא תחזור בה מהמלצתה ומועמדותה של עו"ד טל תאושר באסיפה הכללית, בכוונתנו לפנות למפקחת על הבנקים כדי שתפעיל את סמכותה לפי סעיף 11א(ב) לפקודת הבנקאות, 1941 ותתנגד למינויה של עו"ד טל כנושאת משרה בבנק הפועלים, וזאת בנוסף לכל סעד משפטי אחר.

בברכה,

עו"ד לינור דויטש   עו"ד נועה זלצמן   עו"ד שחר בן מאיר   ד"ר הראל פרימק וברק גונן
מנכ"לית לובי 99   לוביסטית ציבורית, לובי 99   יו"רים משותפים, צדק פיננסי

העתקים:

פרופ' אמיר ירון, נגיד בנק ישראל;
ד"ר חדוה בר, המפקחת על הבנקים;
מר עודד ערן, יו"ר דירקטוריון בנק הפועלים;
עו"ד מיכל הלפרין, הממונה על התחרות.